

De associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij adolescenten

Naam: Nynke van der Wal

Studentnummer: S5005639

Vakcode: PABA6002 (PW 10 EC)

Inleverdatum: 05-07-2024

Eerste beoordeelaar: K.J. Wardenaar

Tweede beoordeelaar: B.E. Bartelink

Samenvatting

Depressie is een veel voorkomende psychische aandoening die grote gevolgen kan hebben voor de persoon die aan de stoornis lijdt en zijn of haar omgeving. Veel mensen met een depressie dragen zorg voor kinderen, die hier ook de gevolgen van ondervinden. Dit kan leiden tot probleemgedrag, waar zowel het kind als de omgeving nadelige gevolgen van kunnen ondervinden. Omdat er nog geen duidelijk overzicht bestond van de literatuur rondom de associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend probleemgedrag bij adolescenten, was het doel van deze studie om dit verband te onderzoeken en een overzicht te geven van de bestaande literatuur. Hiertoe is een scoping review uitgevoerd. Er werden 15 studies gevonden die uitgevoerd waren tussen 2009 en 2024. Het ging om een aantal longitudinale onderzoeken, maar voornamelijk cross-sectionele studies. Sample sizes variëerden van 64 onderzochte moeders met hun kinderen, tot 13442 adolescenten. Er werd een positief verband gevonden tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij kinderen. De associaties waren niet heel sterk en over een eventueel causaal verband kunnen geen conclusies worden getrokken. Om meer te kunnen zeggen over causale verbanden, is meer longitudinaal onderzoek nodig. De resultaten benadrukken het belang van vroegtijdige screening voor de praktijk: Door kinderen van depressieve ouders regelmatig te screenen, kan hun welzijn gemonitord worden en kan bij eventuele problemen tijdig worden ingegrepen. Verder is het in verband met eventuele interactie effecten ook belangrijk om de mentale gezondheid van ouders van kinderen met probleemgedrag in de gaten te blijven houden.

Inleiding

Depressie is een groot, veel voorkomend probleem dat grote gevolgen kan hebben. Naar schatting lijdt op dit moment zo'n 5% van de volwassenen aan een depressie, (WHO., 2023). Depressie kan een grote invloed hebben op een individu en zijn of haar omgeving, (Van Wijngaarden et al., 2004). Zo kan de stoornis zorgen voor relationele spanningen binnen families, vooral wanneer de patiënt in een acute fase zit en de depressie erg op de voorgrond staat. Deze spanningen zijn voelbaar voor het hele gezin, en kunnen zo ook kinderen treffen.

Depressie bij ouders kan dus ook grote gevolgen hebben voor kinderen. De groep personen die aan een stemmingsstoornis lijdt en zorg draagt voor een kind is groot. Zestig procent van de vrouwen met een depressie draagt zorg voor een of meer kinderen (Suarez et al., 2016). Voor mannen zijn geen precieze cijfers bekend. Mogelijk is hier minder onderzoek naar gedaan, omdat depressie bij vrouwen ongeveer 50% vaker voorkomt dan bij mannen (WHO., 2023) De gevolgen van ouderlijke depressie kunnen groot zijn voor kinderen, die volgens het onderzoek van Van Wijngaarden et al (2004) last kunnen krijgen van slapeloosheid, weinig eetlust, minder contact met vriendjes, aandachtsproblemen op school en externaliserend gedrag, zoals opstandig en ongehoorzaam gedrag. Verder moest bijna 20% van de kinderen volgens dit onderzoek door de psychische problemen van de ouder, (tijdelijk) ergens anders wonen, wat een grote verandering en een instabiele thuissituatie oplevert. Naast boven genoemde gevolgen, kan depressie bij de ouder, de kans vergroten op psychopathologie bij het kind (Engelhard et al., 2022). In dit onderzoek ging het om psychische problemen in het algemeen en kwam ook de interactie tussen ouderlijke depressie en psychopathologie bij het kind duidelijk naar voren. Er bleek dat de behandeling van ouderlijke depressie een afname van de psychische problemen bij kinde-

ren zou kunnen veroorzaken. Dit benadrukt dus nogmaals de relatie tussen ouderlijke depressie en psychische problemen bij kinderen.

De ouderlijke depressie kan ook de opvoedvaardigheden van ouders beïnvloeden. Zo is depressie bij moeders in verband gebracht met een negatievere opvoedstijl, waaronder meer afwijzing en hardere straffen (Pizeta et al, 2013). Deze negatieve opvoedstijl kan gevolgen hebben voor het welzijn en het gedrag van kinderen. Fysieke straf is bijvoorbeeld in verband gebracht met een toename van externaliserend gedrag bij adolescenten (Zalwski et al., 2017).

Het NJI omschrijft adolescenten als kinderen en jongvolwassenen in de leeftijd van 10 tot 22 jaar (NJI., Z.D.). De adolescentie is een belangrijke fase in het leven waarin kinderen leren om hun eigen keuzes te maken en waarin veel cognitieve en lichamelijke veranderingen plaatsvinden. In deze periode lijken kinderen gevoeliger te zijn dan in eerdere levensfasen voor het effect van depressie bij ouders (Sweeney & MacBeth, 2016). De auteurs van dit artikel geven hiervoor geen verklaring. Mogelijk wordt de gevoeligheid van adolescenten veroorzaakt door de biologische ontwikkeling van het brein, waardoor adolescenten een vergrote emotionele reactiviteit laten zien. Hiernaast zorgt de biologische ontwikkeling van de hersenen voor een verminderde impulscontrole, wat de kans op gedragsproblemen kan vergroten (Casey et al., 2008). Dit suggereert dat hoewel ouderlijke depressie grote gevolgen kan hebben voor kinderen, deze invloed nog groter is wanneer de kinderen zich in de adolescentie bevinden.

Uit een onderzoek van Löchner (2023) blijkt dat de kans op externaliserende problemen groter is bij kinderen van ouders met een depressie. Externaliserend gedrag omvat verschillende gedragingen die sociale normen overschreiden of gevaarlijk zijn voor anderen, (Kauten et al, 2020). Het kan hierbij gaan om verschillende gedragingen, zoals agressief gedrag, opstandig gedrag en delinquent gedrag (Ringoot et al., 2017; Samek et al, 2016).

Externaliserende problemen kunnen grote gevolgen hebben voor de adolescent zelf, zoals op schoolprestaties (Palmu et al., 2018). Verder heeft deze problematiek gevolgen op de lange termijn. Zo is er bij kinderen met externaliserende problemen een grotere kans op werkloosheid, middelenmisbruik en gezondheidsproblemen op latere leeftijd (Lichtenstein et al., 2019). Daarnaast vergroot externaliserend probleemgedrag volgens Lichtenstein et al (2019) de kans op internaliserende problematiek op latere leeftijd. Naast individuele gevolgen, kunnen externaliserende problemen gevolgen hebben voor de maatschappij. Door een grotere behoefte aan hulpverlening, veroorzaakt door meer gezondheidsproblemen en psychische klachten, vormen kinderen met externaliserende problemen een economische last voor de samenleving (Colman et al., 2008). Delinquent gedrag wordt ook tot de externaliserende problemen gerekend en heeft negatieve gevolgen voor de maatschappij. De kans op delinquent gedrag is groter bij kinderen van ouders met een depressie (Gross et al., 2009). Externaliserende problemen kunnen dus ernstige gevolgen hebben voor individuen en hun toekomst, en voor de maatschappij.

Er is dus veel onderzoek gedaan naar het effect van depressie bij de ouders op psychische- en gedragsproblemen bij adolescenten, maar de richting en sterkte van dit verband zijn niet duidelijk. Er bestaat ook nog geen recent overzicht van de literatuur over de richting en sterkte van verbanden tussen ouderlijke depressie en externaliserende problemen bij adolescenten. Daarom richt deze review zich op het effect van ouderlijke depressie op externaliserend gedrag bij adolescenten.

De vraag die in dit onderzoek centraal staat is: Welke associaties bestaan er tussen ouderlijke depressie en externaliserende problemen bij adolescenten?

Het doel van dit onderzoek is om door middel van een scoping review in kaart te brengen welke associaties er bestaan tussen depressie bij ouders en externaliserend probleemgedrag bij hun adolescentenkinderen. Het gaat hierbij om kinderen in de leeftijd van 10 tot 22 jaar.

De onafhankelijke variabele omvat in dit onderzoek de aanwezigheid van depressie bij de ouder, en de afhankelijke variabele omvat de aanwezigheid van externaliserende problemen bij adolescenten.

Omdat uit eerder onderzoek naar voren is gekomen dat er een verband bestaat tussen depressie bij ouders en externaliserend gedrag bij hun kinderen, wordt er verondersteld dat er een positief verband gevonden wordt tussen depressieve klachten van ouders en probleemgedrag bij hun kinderen. Deze review zal dit verband verder onderzoeken en zich richten op de richting en sterkte van het verband. Ook zal de review zich richten op mogelijke factoren die het verband tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag kunnen bemiddelen.

De resultaten van deze studie kunnen bijdragen aan de zorg en interventies voor jongeren met ouders met een depressie, omdat zowel jongeren als ouders beter kunnen worden begrepen wanneer de associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag, bekend zijn. Inzicht in dit verband kan helpen bij het ontwikkelen van interventies die bij kunnen dragen aan de afname van probleemgedrag bij adolescenten. Wanneer deze problemen bij adolescenten afnemen, komt dat ten goede aan hun welzijn, gezondheid en toekomstperspectief. Verder kan daarmee mogelijk de kans op problematiek die schadelijk is voor anderen, zoals delinquent gedrag, verminderd worden. De negatieve maatschappelijke gevolgen van het externaliserende gedrag die hierboven genoemd worden, kunnen hiermee mogelijk worden beperkt.

Methode

Voor het beantwoorden van de vraag: Welke associaties zijn er tussen depressie bij de ouders en externaliserende problematiek bij adolescenten? wordt er een scoping review uitgevoerd. Een scoping review is bedoeld om de literatuur op een bepaald gebied in kaart

te brengen, maar is iets minder uitgebreid dan een systematische literatuurreview (Arksey et O'Malley., 2005). Het grootste verschil tussen een scoping review en een systematische review is de specificiteit. Waar een systematische literatuurreview antwoord probeert te geven op een specifieke onderzoeksvraag, geeft een scoping review een overzicht van de literatuur over een bredere vraagstelling. Omdat de onderzoeksvraag breed is, is er gekozen voor een scoping review. De literatuur wordt op een gestructureerde wijze verzameld en geanalyseerd, om de associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij kinderen in kaart te brengen.

Zoekstrategie

Omdat het in dit onderzoek om een opvoedingsvraagstuk gaat, is de database Eric gebruikt. Omdat het onderzoek ook betrekking heeft op psychische toestanden van zowel kinderen als volwassenen, is hiernaast de database Psych info gebruikt. Tenslotte is Medline gebruikt omdat deze database informatie bevat over medische problemen en daarvoor ook over psychische stoornissen. Er werd een zoekslag gebruikt om een eerste selectie van artikelen te maken. De zoekactie vond plaats in mei 2024. De volgende zoektermen werden gebruikt.

'Parental depres*' OR 'Parental mood disorder' OR 'Parental dysthymic disorder' OR 'paternal depres*' OR 'paternal mood disorder' OR 'paternal dysthymic disorder' OR 'maternal depres*' OR 'maternal mood disorder' OR 'Maternal dysthymic disorder' AND teen* OR adolescents AND externalising OR "behavio* problems" OR "problem behavio*"

In- en exclusiecriteria

De volgende in- en exclusiecriteria werden opgesteld:

De artikelen gaan over adolescenten, tussen 10 en 22 jaar, die tenminste een ouder hebben met een depressie. Hierbij worden alleen ouders meegenomen die gediagnostiseerd zijn met de stoornis door middel van een dsm diagnose of een gestandaardiseerde vragenlijst. Het externaliserend gedrag bij het kind moet eveneens gemeten zijn met een gestandaardiseerde vragenlijst. Er worden onderzoeken meegenomen die het verband onderzoeken tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij adolescenten, dus alleen onderzoeken waarin de depressie bij de ouder de onafhankelijke variabele betreft, zijn geïnccludeerd. Ook zijn alleen onderzoeken die het gedrag van de adolescent als afhankelijke variabele hebben, meegenomen. Een exclusiecriteria omvat ouders met een post-natale depressie, omdat deze waarschijnlijk kinderen hebben die jonger zijn dan de leeftijdsgroep waar dit onderzoek zich op richt. Verder richt het onderzoek zich op unipolair stemmingsstoornissen, en zijn onderzoeken over ouders met bipolair stoornissen niet meegenomen. Ook zijn onderzoeken rondom corona niet meegenomen, omdat dit een bijzondere situatie betreft waardoor de resultaten mogelijk niet te generaliseren zijn naar perioden zonder coronamaatregelen. Tenslotte zijn onderzoeken waarin kinderen een ontwikkelingsstoornis of lichamelijke beperking hebben niet meegenomen. Dit omdat de interactie tussen deze kinderen en hun ouders anders verloopt dan bij zich normaal ontwikkelende kinderen, en de stress die de stoornis van het kind bij de ouders te weeg kan brengen, het gedrag van ouders jegens hun kinderen kan veranderen.

Verder zijn er ook methodologische inclusiecriteria opgesteld: De artikelen moeten gepubliceerd zijn tussen 2000 en 2024 en zijn Nederlands- of Engelstalig. Tenslotte worden er alleen peer-reviewed artikelen gebruikt.

Procedure

Na het uitvoeren van de zoekslag, zijn de artikelen georganiseerd in excel en zijn duplicaten verwijderd. Daarna vond er een selectie plaats, waarbij artikelen eerst op titel en daarna op samenvatting werden beoordeeld of ze voldeden aan de in- en exclusiecriteria.

Hierna werden de artikelen volledig gelezen. Ook artikelen waarbij het na het lezen van de titel en de abstract nog niet duidelijk was of ze aan de inclusiecriteria voldeden, werden volledig gelezen om te bepalen of ze aan de in- en exclusiecriteria voldeden.

Data extractie

De volgende variabelen werden uit de artikelen gehaald: Leeftijd van het kind (tussen 10 en 22 jaar), depressie bij de ouder, dysthyme stoornis bij de ouder, depressieve symptomen bij de ouder zonder diagnose en externaliserende problemen bij het kind, zoals crimineel, agressief of opstandig gedrag. Verder worden de resultaten geëxtraheerd om te bepalen of er een verband tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele bestaat en in welke richting dit verband werkt. Er wordt ook informatie over de studies verzameld, zoals onderzoeksdesign, sample size, instrumenten waarmee data is verzameld en zwakke punten aan de studies.

Vanwege de tijd is er besloten geen uitgebreide kwaliteitsbeoordeling van alle artikelen te doen. Wel wordt de kwaliteit van artikelen in de resultaten en discussie besproken. Zo wordt er bijvoorbeeld benoemd als er sprake zou kunnen zijn van bias. Zo zou er selectiebias kunnen optreden als de steekproef niet representatief is voor de populatie. Ook wordt de kwaliteit van de in de onderzoeken gebruikte instrumenten beoordeeld, om informatiebias te verminderen. Als laatste zullen de mogelijk naar voren gekomen associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag, worden samengevat. De artikelen worden gestructureerd aan de hand van het thema dat ze bespreken, zoals de verschillende soorten externaliserend gedrag en eventuele mediërende factoren.

Resultaten

Na het uitvoeren van de zoekslag werden er 528 artikelen gevonden. Hiervan bleven er na het verwijderen van duplicaten 326 over. De artikelen zijn toen geselecteerd op titel, waarna er 87 artikelen over bleven. Nadat de abstracts van deze artikelen waren gelezen, bleven er nog 29 artikelen over. Uiteindelijk zijn er na het lezen van de volledige tekst 24 artikelen overgebleven, onder andere doordat de steekproef in een aantal studies voor een groot deel uit jongere kinderen bestond of doordat ouderlijke depressie en of externaliserend gedrag bij adolescenten, niet was vastgesteld door middel van een DSM-diagnose of een gestandaardiseerde vragenlijst. Omdat dit aantal van 24 artikelen te veel was voor het onderzoek in verband met de tijd, is er besloten om alleen de meer recente artikelen te gebruiken en zijn alle artikelen van voor 2009 geëxcludeerd. Hiermee is er een overzicht ontstaan van meer recente literatuur. Er werden op deze manier uiteindelijk 15 artikelen geïnccludeerd. Een overzicht van de geïnccludeerde artikelen is te zien in tabel 1.

De artikelen zullen worden besproken per thema. Zo is er aandacht voor het effect van ouderlijke depressie op externaliserend gedrag in het algemeen, delinquentie, ouderschapspraktijken, ouderlijke depressie eerder in het leven van het kind en factoren in het kind.

Tabel 1. extractietabel

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
Transactional processes in child disruptive behavior and maternal depression: A longitudinal study from early childhood to adolescence.	Gross, Heather E.; Shaw, Daniel S.; Burwell, Rebecca A.; Nagin, Daniel S.	2009	289	1,5 tot 13 jaar	Beck depression inventory	Self reported delinquency, teachers report form	Cross-sectioneel vergelijkend onderzoek zonder vergelijkingsgroep	1. Een groot deel van de respondenten was Europees en Afrikaans, daardoor is het onderzoek mogelijk niet goed generaliseerbaar. 2. Het onderzoek richt zich alleen op jongens. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische invloeden.	Er bestond een positief verband dat significant was, zowel volgens leraren ($p=0,01$) als volgens zelfrapportage ($p=0,01$)
The relationship between parental depressive symptoms, family type, and adolescent functioning.	Sieh, Dominik Sebastian; Visser-Meily, Johanna Maria Augusta; Meijer, Anne Marie	2013	389	tussen 10 en 20 jaar	Beck depression inventory	problem behaviour frequency scales	Cross-sectioneel onderzoek zonder controlegroep	1. De meeste ouders hadden een hoog inkomen waardoor de resultaten mogelijk niet generaliseerbaar zijn naar ouders met een lager inkomen. 2. Er is niet gecontroleerd voor factoren zoals andere psychische problemen in het gezin, opvoedvaardigheden of familieconflicten. 3. Een deel van de kinderen viel qua leeftijd buiten het bereik van de CBCL. 4. Zelfrapportage kan een vertekend beeld geven als participanten niet eerlijk rapporteren. 5. Er is geen rekening gehouden met genetische factoren.	Geen significant verband,

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
The impact of maternal depressive symptoms on adolescents' aggression: Role of parenting and family mediators.	Pugh, Kelly L.; Farrell, Albert D.	2012	927	Onbekend, maar onderzoek op middelbare school	CIDI-SF, (1998)	BASC-PRS-A BASC-TRS-A	Cross-sectioneel onderzoek zonder controlegroep	1. Zoals bij cross-sectionele onderzoeken gebruikelijk is, is het niet met zekerheid vast te stellen wat de richting van de causaliteit is. 2. Er waren gezinnen geselecteerd waarvan was vastgesteld dat ze risico liepen op agressie, waardoor de resultaten mogelijk niet generaliseerbaar zijn naar alle gezinnen. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische invloeden.	Er bestond een positief verband. Er werd een correlatie van .10 gevonden tussen depressie bij de moeder en agressie bij het kind volgens leraren, een correlatie in gerapporteerd gedrag door adolescenten van .09 en bij de door moeders gerapporteerde informatie bedroeg de correlatie .26.
Pathways to adolescent emotional and behavioral problems: An examination of maternal depression and harsh parenting.	Marçal, Katherine E.	2021	2719 moeders met hun kinderen	15	Composite International Diagnostic Interview – Short Form (CIDI-SF; Kessler, Andrews, Mroczek, Ustun, & Wittchen, 1998)	Voor het onderzoek ontworpen vragenlijst over overtredingen	Cross-sectional onderzoek met controlegroep	1. Alle participanten woonden in de stad, daardoor zijn de resultaten mogelijk niet generaliseerbaar naar gezinnen buiten de stad. 2. Depressie is als een dichotome variabele gemeten, wellicht waren er andere of meer duidelijke associaties naar voren gekomen als depressie als een continuüm was gemeten. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische factoren.	Er bestond een indirect positief verband. Depressie van de moeder was direct geassocieerd met de veronderstelde mediators psychologische ($\beta = 0,12, p < 0,001$) en fysieke ($\beta = 0,08, p < 0,001$) agressie in het ouderschap. Psychologische agressie hield rechtstreeks verband met een toename van delinquentie onder tieners ($\beta = 0,24, p < 0,01$). Depressie bij de moeder hield geen direct verband met delinquentie of depressie bij adolescenten.

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
Parenting as a moderator of the effects of maternal depressive symptoms on preadolescent adjustment.	Zalewski, Maureen; Thompson, Stephanie F.; Lengua, Liliana J.	2017	214	8 tot 12 jaar	Center for epidemiological studies-depression scale,	Child behaviour checklist (Achenbach, 1991) youth self report (Achenbach, 1991)	Longitudinaal onderzoek zonder controlegroep	1. Depressie bij de moeder is niet op meerdere momenten getest. 2. Er is niet gecorrigeerd voor genetische factoren.	Er bestond een positief verband tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag, ook tussen negatief opvoedgedrag en externaliserend gedrag
Maternal depressive symptoms in childhood and risky behaviours in early adolescence.	Flouri, Eirini; Ioakeimidi, Sofia	2018	12494	12	Kes-sler A6	Vragen over gepleegde overtredingen en risicovol gedrag	Longitudinaal onderzoek met vergelijkingsgroep	1. Er werd niet gecorrigeerd voor andere problemen bij ouders of voor psychische problemen bij de vader. 2. Het instrument waarmee depressie werd gemeten was niet specifiek voor depressie, maar voor psychische problemen in het algemeen. 3. Er werd niet gecorrigeerd voor genetische factoren.	Er werd een positief verband gevonden, maar deze was niet erg sterk.
Children of depressed mothers 1 year after remission of maternal depression: Findings from the STARD-Child study.	Wickramaratne, Priya; Gamaroff, Marc J.; Pilowsky, Daniel J.; Hughes, Carroll W.; Garber, Judy; Malloy, Erin; King, Cheryl; Cerda, Gabrielle; Sood, A. Bela; Alpert, Jonathan E.; Trivedi, Madhukar H.; Fava, Maurizio; Rush, A. John; Wisniewski, Stephen; Weissman, Myrna M.	2011	151 moeders	7 tot 17	Onderzoek door onafhankelijke arts met Hamilton Depression Rating Scale (HAM-D)	Schedule for affective disorders and schizophrenia for school-age children — present and lifetime version.	Longitudinaal onderzoek zonder controlegroep.	1. Kinderen werden niet heel lang gevolgd nadat de depressie bij hun moeder was afgenomen. Wellicht waren de problemen van kinderen op de lange termijn wel afgenomen. 2. Mogelijk nam de depressie bij de moeder af door de afname van gedragsproblemen en niet andersom. 3. Er is geen aandacht voor genetische factoren.	Geen significant verband

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
Temperament and Affective and Behavioral ODD Problems in Emerging Adults: Moderation by Gender and Perceived Parental Psychopathology.	McKinney C; Stearns M; Szkody E	2020	599 adolescenten	18 tot 25 jaar	Adult behaviour checklist	Adult self report	Cross-sectioneel onderzoek zonder vergelijkingsgroep	1. Kinderen hadden weinig contact met hun ouders. 2. Zelfrapportage is niet altijd objectief. 3. De participanten waren college studenten en dus hoger opgeleid, wat ten koste kan gaan van de generaliseerbaarheid naar adolescenten met een lager niveau. 4. genetische factoren zijn niet meegenomen.	Er was een positief verband, Alleen verband met affectieve odd problemen, $p < 0,01$
Paternal Psychological Distress and Child Problem Behavior From Early Childhood to Middle Adolescence.	Flouri E; Sarmadi Z; Francesconi M	2019	13442	3, 5, 7, 11 en 14 jaar	Kessler psychological distress scale	strengths and difficulties questionnaire	Cohort studie	1. De participanten hadden een laag inkomen wat ten koste kan gaan van de generaliseerbaarheid. 2. Zelfrapportage kan subjectief zijn.	Er werd een positief verband gevonden.
Parental Psychopathology and Oppositional Defiant Problems in Emerging Adults: Moderated Mediation by Temperament and Gender.	McKinney C; Stearns M	2021	973	18 tot 25 jaar	adult behaviour checklist	Adult self report.	Cross-sectioneel onderzoek zonder controlegroep	1. De onderzochte groep bestond uit universiteitsstudenten, waardoor resultaten mogelijk niet te generaliseren zijn naar adolescenten met een lager IQ. 2. Er is alleen verslag van ouderlijke depressie gedaan door de adolescenten zelf, wat het mogelijk maakt dat de depressie niet objectief is gemeten. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische invloeden.	Er bestond een positief verband tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij jongeren, gemedieerd door geslacht en temperament

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
Emotional Problems in Children of Mothers who had Depression: A Cross-Sectional Study.	Kallapiran K; Jayanthini V	2021	64 moeders	4 tot 14 jaar		Strengths and difficulties questionnaire en temperament measure scale	Cross-sectioneel vergelijkend onderzoek met controlegroep	1. Rapportage door ouders is niet altijd objectief. 2. Er is niet gecorrigeerd voor variabelen zoals ouderschapspraktijke n. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische invloeden.	Geen verband
Determinants of depression, problem behavior, and cognitive level of adolescents in China: Findings from a national, population-based cross-sectional study.	Dong Y; He X; Ye L; Sun L; Li J; Xu J; Cui Y; Li Z; Hu L; Bai G	2023	2448	10 tot 15	CES-D 8	Een vragenlijst van 14 vragen werd ontwikkeld in overenstemming met de early childhood longitudinal study. Zes van de vragen gingen over externaliserend gedrag.	Cross-sectional onderzoek naar verschillende factoren die problematiek bij kinderen kunnen veroorzaken, geen vergelijkingsgroep	1. Depressie werd vastgesteld door zelfrapportage, wat niet altijd objectief is. 2. Er werden veel voorspellers van gedrag onderzocht, waardoor er niet diep werd ingegaan op iedere voorspeller. 3. Genetische invloeden zijn niet meegenomen.	Er was een positief verband, $p < 0,05$
Contextual factors of child behavioral health across developmental stages.	Yoon S; Maguire-Jack K; Ploss A; Benavidez JL; Chang Y	2024	4898	3, 5, 9 en 15 jaar	composite international diagnostic interview (1998)	Child behaviour checklist	Cross-sectional onderzoek naar meerdere factoren die bij kunnen dragen aan probleemgedrag, geen controlegroep	1. Er werden meerdere factoren onderzocht waardoor er niet diep werd ingegaan op het effect van ouderlijke depressie. 2. De participanten kwamen uit de stad, wat ten koste kan gaan van de generaliseerbaarheid naar gezinnen afkomstig buiten de stad. 3. Er is niet gecorrigeerd voor genetische invloeden.	Geen direct verband voor adolescenten, wel voor jonge kinderen

Artikel	Auteur	Publicatie jaar	Sample size	Leeftijd kinderen	Instrument waarmee depressie is vastgesteld	Instrument waarmee externaliserend gedrag is vastgesteld	Onderzoeksdesign	Zwakke punten	Verband tussen variabelen
Dynamic Associations between Maternal Depressive Symptoms and Adolescents' Depressive and Externalizing Symptoms	Kouros, Chrystyna D.; Garber, Judy	2010	240 moeders met hun kinderen	11,86 gemiddeld	Beck depression inventory	youth self report.	Longitudinaal onderzoek met vergelijkgingsgroep	1. Zelfrapportage is niet altijd objectief. 2. Er werd gekeken naar depressie en gedrag in de afgelopen twee weken, wellicht was deze periode te kort. 3. Genetische invloeden zijn niet meegenomen.	Er bestond een positief verband, $p < 0,05$
The Relation of Maternal Sensitivity to Children's Internalizing and Externalizing Problems within the Context of Maternal Depressive Symptoms	Garai, Emily Priscilla; Forehand, Rex L.; Colletti, Christina J. M.; Reeslund, Kristen; Potts, Jennifer; Compas, Bruce	2019	65 gezinnen	9 tot 15 jaar	Beck depression inventory en scID-I/P	Youth self report	Observationeel onderzoek	1. Zelfrapportage is niet altijd objectief. 2. Er is geen rekening gehouden met genetische invloeden. 3. Kinderen met gedragsproblemen zijn uitgesloten. 4. De steekproef was erg klein om een drieweginteractie te onderzoeken. 4. Het is mogelijk dat ouders zich anders gedragen als ze weten dat ze gefilmd worden.	Geen significant verband

Relatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag in het algemeen

Vijf studies onderzochten de relatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag in het algemeen, zonder daarbij specifiek naar een vorm van externaliserend gedrag te kijken.

Flouri et al (2019) onderzochten de associatie tussen depressie bij vaders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen met behulp van longitudinale gegevens uit de millennium cohort study. Het effect van vaderlijke depressie werd in deze studie vergeleken met het effect van depressie bij de moeder. De steekproef was groot, landelijk representatief en er werd op 5 momenten getest van kindertijd tot adolescentie. Psychische problemen bij de moeder bleken meer samen te hangen met probleemgedrag bij kinderen dan psychische problemen bij de vader. Toch hingen psychische problemen bij de vader ook significant samen met externaliserende problemen bij kinderen. Het ging hierbij om hyperactiviteit, emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten. Dit positieve verband gold zowel voor biologische als niet-biologische families. De problemen van de ouders lijken hier vooraf te gaan aan problemen bij de kinderen.

Kallap en Jayanthini (2021) voerden een cross-sectioneel onderzoek uit naar de associatie tussen maternale depressie en gedragsproblemen bij kinderen. De steekproef bestond uit 29 moeders met een depressie en 35 controlemoeders. Er bleek geen significant verschil in gedrag en temperament tussen de kinderen met een moeder met een depressie en kinderen waarvan de moeder geen depressie had. Ook bleken gedragsproblemen bij kinderen niet ernstiger bij moeders met een ernstigere vorm van depressie.

Dong et al, (2023) voerden een cross-sectioneel onderzoek uit naar verschillende factoren die depressie en probleemgedrag bij adolescenten zouden kunnen voorspellen. De studie

was ingebed in de China family panel studies. Een van de mogelijke voorspellers was depressie bij ouders. Depressie bij de ouders bleek significant positief samen te hangen met toegenomen gedragsproblemen ($p < 0,05$). Omdat deze studie meerdere oorzaken voor gedragsproblemen onderzocht, zijn er geen uitgebreide gegevens over de individuele bijdrage van ouderlijke depressie. Ook is er, vanwege het cross-sectionele design, geen duidelijkheid over de richting van een eventueel causaal verband.

Yoo et al (2024) onderzochten de invloed van verschillende contextuele factoren, waaronder ouderlijke depressie, op probleemgedrag bij kinderen van verschillende leeftijden. Er bestond een positief verband tussen ouderlijke depressie en externaliserende problemen bij jongere kinderen, maar niet bij adolescenten. Wel hield middelen misbruik door ouders verband met probleemgedrag bij de 15-jarigen ($p = 0,001$). Ook hield mishandeling verband met externaliserend gedrag in deze groep ($p = 0,001$). Omdat deze twee zaken wel vaker voor lijken te komen bij ouders met een depressie, is het mogelijk dat er toch een indirect verband bestaat, wat in dit onderzoek niet gevonden is.

Kouros en Garber (2010) onderzochten de interacties tussen depressie bij de moeder en internaliserend en externaliserend gedrag bij kinderen. Zes jaar lang werden depressie bij de moeder, depressie bij het kind en externaliserende problemen bij het kind gemeten. Vijfenvijftig moeders in de steekproef hadden nooit een depressie gehad, 185 wel. Hogere niveaus van depressie bij de moeder voorspelden een hogere mate van externaliserende problemen bij hun kinderen. Jongens rapporteerden meer externaliserend gedrag dan meisjes ($p < 0,05$). Omdat het hier een longitudinaal onderzoek betreft, is het aannemelijk om uit deze studie te concluderen dat ouderlijke depressie een voorspeller kan zijn van externaliserend gedrag.

Uit bovenstaande studies blijkt dat er een positief verband zou kunnen bestaan tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag, maar over de richting van dit verband is, be-

halve in de laatste studie, weinig bekend. Omdat er ook een studie aangeeft dat er geen verband is, is ook de sterkte van het verband nog niet duidelijk.

Associatie tussen ouderlijke depressie en agressie bij adolescenten

Een studie onderzocht de associatie tussen ouderlijke depressie en agressie. Pugh et al, (2012) deden onderzoek naar de impact van depressie bij moeders op agressie bij hun adolescentenkinderen. Gegevens zijn oorspronkelijk verzameld voor een onderzoek naar geweld preventieprogramma's op middelbare scholen. Informatie over externaliserend gedrag werd verzameld bij ouders en leerkrachten. Er werd een correlatie van .10 gevonden tussen depressie bij de moeder en agressie bij het kind volgens leraren, een correlatie in gerapporteerd gedrag door adolescenten van .09 en bij de door moeders gerapporteerde informatie bedroeg de correlatie .26. Er bleek dus een positief verband te bestaan, maar de correlaties zijn niet erg hoog en dus is het verband niet heel sterk.

Er werd in dit onderzoek ook gekeken naar de mediërende rol van gezinsfactoren en ouderschapspraktijken. Deze werden gemeten door respectievelijk de family relationship scale en de parent practice scale. Ouderbetrokkenheid, disciplinevermijding en ouderlijk toezicht bleken geen duidelijke mediërende rol te spelen. Effectiviteit van discipline binnen het gezin leek de relatie wel te bemiddelen en dus een deel van de correlatie te veroorzaken. Reactiviteit en communicatie binnen het gezin leken de relatie te mediëren volgens rapporten van moeders en leerkrachten, maar niet volgens adolescenten. Een deel van het verband tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij hun kinderen zou dus verklaard kunnen worden door minder communicatie en reactiviteit. Cohesie binnen het gezin bleek geen mediërende factor.

Hoewel er dus een positief verband lijkt te bestaan, is de richting van de causaliteit niet duidelijk. Ook zijn er verschillende mediërende factoren waar rekening mee gehouden dient te worden.

Associatie tussen ouderlijke depressie en delinquent gedrag

Twee studies onderzochten het verband tussen ouderlijke depressie en delinquent gedrag. (Marcial et al, 2021) deden onderzoek naar het verband tussen ouderlijke depressie en delinquent gedrag, waarbij gekeken werd naar opvoedgedrag dat invloed zou kunnen hebben op deze relatie. De gegevens kwamen uit de fragile families en child well-being study. Ouders werden na de geboorte geïnterviewd en later met tussenpozen van een aantal jaar opnieuw. Een zesde van de moeders gaf aan een depressie gehad te hebben toen hun kind ongeveer 5 jaar was. Ook de kinderen werden in latere metingen geïnterviewd. Er werd gekeken naar depressie bij de ouders toen de kinderen ongeveer 5 jaar oud waren en delinquent gedrag bij de kinderen 10 jaar later. Jongeren beoordeelden hun delinquent gedrag aan de hand van 13 ordinale indicatoritems. Hard ouderschap werd beoordeeld met de parent child conflict scales, (1998). Hiebij werd gekeken naar psychologische en fysieke agressie tegen hun kinderen.

Depressie bij moeders was positief gerelateerd aan psychologische agressie (verbale of emotionele vijandigheid) in de opvoeding ($p < 0,001$). Hogere niveaus van psychologische agressie hield rechtstreeks verband met een toename van delinquentie onder tieners ($\beta = 0,24$, $p < 0,01$). Depressie bij de moeder hield geen direct verband met delinquentie of depressie bij adolescenten. Depressie van de moeder was dus indirect verbonden met delinquentie bij adolescenten via psychologische agressie.

In een andere studie, een longitudinaal onderzoek van Gross et al, (2009) werd bij jonge kinderen door middel van observatie de hoeveelheid ongehoorzaam gedrag gemeten, door te kijken naar het aantal seconden dat dit gedrag voorkwam. Moeders en leerkrach-

ten rapporteerden over het gedrag van kinderen, kinderen rapporteerden later ook zelf over openlijke en verborgen criminaliteit.

Het aantal gepleegde daden, gemeten tijdens de adolescentie, werd opgeteld om een score te berekenen. Er was een significant effect van maternale depressie op delinquent gedrag bij jongens, zowel volgens leraren ($p=0,01$) als zelfrapportage ($p = 0,01$). Hierbij is gecorrigeerd voor ongehoorzaam gedrag op jongere leeftijd. Er blijkt dus een positief verband te bestaan volgens deze studie. Dit verband lijkt transactioneel: ongehoorzaam gedrag van jongere kinderen kan leiden tot depressie bij de moeder, en depressie bij de moeder kan leiden tot delinquent gedrag bij adolescenten.

Uit bovenstaande onderzoeken is naar voren gekomen dat er een positief verband bestaat tussen ouderlijke depressie en delinquentie, maar dat dit verband gemedieerd kan worden door factoren in de opvoeding zoals opvoedgedrag van ouders.

Mediërende rol van ouderschapspraktijken

Interessante bevindingen kwamen uit twee studies die verschillende ouderschapspraktijken onderzochten als mediërende factor in de associatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend probleemgedrag in het algemeen.

Garai et al (2019) deden onderzoek naar de rol van sensitiviteit bij de moeder als mediërende factor in de relatie tussen depressie van de moeder en externaliserend gedrag.

Gegevens werden verzameld tijdens een onderzoek naar preventie van problemen bij jongeren uit gezinnen met een ouder met een depressie. Voorafgaand aan het onderzoek werd een diagnostisch interview afgenomen bij ouders, waarna ze zelf over hun depressie rapporteerden. Kinderen rapporteerden zelf over hun externaliserende problemen. Daarna werden moeders en hun kinderen gefilmd tijdens twee interactiemomenten, om de mate

van sensitiviteit te onderzoeken. Tijdens het eerste bespraken ze een positieve situatie die ze samen hadden meegemaakt, tijdens de tweede sessie bespraken ze een negatieve situatie. Depressie bij de moeder was niet duidelijk gecorreleerd met sensitiviteit, maar sensitiviteit was negatief gecorreleerd met externaliserend probleemgedrag. Depressieve symptomen bij de moeder waren ook niet significant gecorreleerd met externaliserende problemen. Kinderen met een gedragsstoornis werden voor deze studie uitgesloten, waardoor het probleemgedrag in deze studie mogelijk minder ernstig is. Bij meer ernstige problemen zou de associatie misschien wel kunnen spelen.

Zalewski et al, (2017) onderzochten de mediërende rol van ouderschapspraktijken op internaliserende en externaliserende problemen. Bij aanvang van het onderzoek werd depressie bij de ouders gemeten. Ouderschapspraktijken werden gemeten door het kind vragen te laten beantwoorden over acceptatie, afwijzing en inconsistente discipline met een versie van de child report of parent behaviour inventory. Daarnaast werd fysieke straf gemeten door de Alabama parenting questionnaire. Externaliserend gedrag werd 3 jaar lang jaarlijks gemeten door de moeder en het kind zelf. Er bleek een positief verband tussen depressie bij moeders en negatief opvoedgedrag, evenals tussen depressie bij moeders en externaliserend probleemgedrag. Fysieke straf, een onderdeel van negatief opvoedgedrag, bleek ook geassocieerd met een hogere mate van externaliserend gedrag. Opvoedingspraktijken zouden dus bij kunnen dragen aan het verband tussen ouderlijke depressie en externaliserende problematiek.

Volgens bovenstaande studies speelt ouderschap dus een rol in het verklaren van de associaties tussen ouderlijke depressie en externaliserend probleemgedrag bij adolescenten. Dit gaat vooral om ouderschapspraktijken met betrekking tot straffen. Sensitiviteit lijkt geen verband te mediëren.

Ouderlijke depressie op jongere leeftijd van het kind als voorspeller voor latere externaliserende problemen

Een studie, van Flouri et al (2018) onderzocht het verband tussen depressie bij de moeder in de kindertijd en antisociaal gedrag in de puberteit. Informatie over externaliserend gedrag werd verkregen door vragenlijsten en interviews. Jongeren van depressieve moeders bleken sneller te pesten, meer luidruchtig en baldadig gedrag te vertonen en minder voorzichtig te zijn met alcohol. Jongens scoorden hoger op antisociaal gedrag dan meisjes. De gevonden verbanden waren echter niet sterk. Vroege puberteit, een blanke huidskleur en een lage sociaal economische status leken grotere voorspellers van externaliserende problemen.

Er is dus mogelijk een positief verband, en omdat de depressie bij de moeders eerder speelde dan de problemen van de kinderen, is dit mogelijk een causaal verband, maar het verband is niet groot.

Het effect van afname van ouderlijke depressie op externaliserend gedrag bij kinderen

Wickramaratne et al (2011) deden onderzoek naar de vraag of internaliserend en externaliserend gedrag bij adolescenten afnam, als de depressie bij de moeders afnam wanneer deze in behandeling gingen. Moeders en kinderen werden iedere 3 maanden onderzocht. Binnen een jaar na start van de behandeling, ervoeren 57% van de moeders remissie. De psychische problemen daalden met 1,2% volgens kinderen en 1,1% volgens de moeders, wanneer de HAM-D (depressie score) van de moeder met een punt daalde. Wanneer de depressie bij de moeder afnam, bleken de psychiatrische problemen bij kinderen dus ook af te nemen. Afname van depressie ging hierbij vooraf aan de afname van problemen bij kinderen. Bij moeders van wie de depressie niet remiteerde, namen de problemen van kinderen niet af. De afname was echter alleen te zien voor internaliserende problemen, en niet voor externaliserend probleemgedrag.

We zouden kunnen concluderen dat wanneer de externaliserende problemen van kinderen niet afnemen bij afname van depressie bij de ouder, de depressie de problemen dus niet veroorzaakt. Echter is er niet bekend of de externaliserende problemen van de kinderen eerder of later aanwezig waren dan de depressie van de moeder. Er is dus niet helemaal duidelijk welke richting dit verband op werkt.

Mediërende factoren in het kind

Drie studies onderzochten verschillende factoren in het kind zelf die de relatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag zouden kunnen mediëren.

Twee studies onderzochten temperament als mediërende factor.

McKinney et al (2020) voerden een cross-sectioneel onderzoek uit naar de associatie tussen ouderlijke depressie, temperament en ODD. Adolescenten rapporteerden over depressieve symptomen bij hun ouders, hun eigen temperament en mogelijke ODD problemen. Depressie bij de ouder bleek verband te houden met negatief affect bij de adolescenten, een onderdeel van temperament. Negatief affect bleek positief verband te houden met affectieve ODD problemen ($p < 0,01$). Verder werden er geen significante associaties gevonden met andere ODD problemen.

Deelnemers hadden gemiddeld 1,68 uur contact met hun moeder en 1,28 uur contact met hun vader op een dag, wat beduidend minder is dan bij kinderen die nog bij hun ouders wonen. Wellicht waren er dus bij thuis wonende kinderen andere resultaten gevonden.

Vervolgens onderzochten McKinney et al (2021) temperament en geslacht van adolescenten als mediërende factoren in de relatie tussen psychische problemen bij ouders en ODD bij adolescenten. Temperament werd gemeten met de adult temperament questionnaire en omvatte effortless control, negative affect en urgency. In dit onderzoek waar de respondenten thuis woonden, waren effortless control en negative affect positief gecorreleerd met

ODD problematiek. Depressie bij de moeder was positief significant gecorreleerd met negatieve affect bij haar dochter. Deze negatieve emoties hadden weer invloed op affectieve ODD problemen, die door dit negatief affect werden vergroot. Depressie bij de vader had op meisjes een negatief effect op effortless control. Ook had depressie bij de moeder een negatief effect op urgency bij dochters. Een hogere mate van urgency had geen effect op het ontwikkelen van ODD. Depressie bij de vader lijkt geen effect te hebben op het temperament van zoons. Er bestaat dus een mogelijk positief verband tussen depressie bij ouders, bepaalde aspecten van temperament en dan met name negatieve affect, bij kinderen, en externaliserend gedrag. Er is echter niet duidelijk wat de richting is van de causaliteit.

De laatste factor in het kind waar onderzoek naar is gedaan betreft stress.

In een onderzoek van Sieh et al, (2013) wordt de associatie tussen depressie bij de ouder en stress en externaliserend gedrag bij kinderen onderzocht. Het ging hierbij om agressief en regelovertrekend gedrag. Stress werd gemeten met de nederlandse stress vragenlijst voor kinderen. Er werd een sterk positief verband gevonden tussen ouderlijke depressie en stress bij de adolescent ($p = 0,001$). Depressie bij de ouder kan volgens dit onderzoek dus leiden tot stress bij hun adolescentenkinderen. Er bleek uit dit onderzoek geen hogere mate van externaliserend gedrag bij adolescenten, maar de stress zou volgens de auteurs wellicht op latere leeftijd wel voor probleemgedrag kunnen zorgen. Dit onderzoek geeft dus geen significante relatie aan tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag.

Uit bovenstaande artikelen blijkt dat sommige eigenschappen van het kind, zoals bepaalde aspecten van temperament, de relatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij adolescenten kunnen mediëren.

Discussie

Dit onderzoek probeerde antwoord te geven op de vraag: Wat zijn de associaties tussen depressie bij ouders en externaliserende problemen bij adolescenten? Om antwoord te geven op deze vraag, zijn 15 artikelen bestudeerd. Er lijkt een positief verband te bestaan tussen depressie bij ouders en externaliserend probleemgedrag bij adolescenten. Dit komt overeen met de bevindingen van Löchner et al (2023). De meeste onderzoeken lieten echter geen sterk verband zien. Er was ook een aantal studies dat geen verband liet zien tussen deze variabelen, waaruit geconcludeerd kan worden dat het verband mogelijk niet altijd aanwezig is of verschilt per context.

Er werden verschillende factoren gevonden die de relatie tussen depressie bij ouders en externaliserend gedrag bij adolescenten konden bemiddelen, waaronder opvoedingsfactoren zoals straffen. Dit komt overeen met de bevindingen van Pizeta et al (2013) die stelde dat een negatieve opvoedstijl vaker voorkomt bij ouders met een depressie. Ook kon het temperament van de adolescenten de relatie tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij adolescenten bemiddelen.

Er zijn enkele sterke punten aan de geïnccludeerde studies. Ten eerste hadden veel studies een grote sample size, wat bijdraagt aan de generaliseerbaarheid en de power van het onderzoek vergroot.

Ten tweede zijn er artikelen geïnccludeerd waarbij de steekproeven erg van elkaar verschilden in achtergrondkenmerken, zoals etnische afkomst en sociaal economische status. Hierdoor zijn de uitkomsten generaliseerbaar naar meerdere populaties.

Enkele minder sterke punten zijn methodologische beperkingen. Zo is het mogelijk dat er in zelf rapportage niet altijd eerlijk gerapporteerd wordt over externaliserend gedrag door jongeren zelf, omdat ze zich er voor schamen of bang zijn voor de gevolgen als hun daden uitkomen.

Ook werd in een groot deel van de artikelen, het gedrag van kinderen gerapporteerd door de ouders. Het valt te betwijfelen of ouders met een depressie of andere stoornis het gedrag van hun kinderen goed kunnen inschatten. Deze kwestie staat bekend als de depression distortion hypothesis,

(Müller et al; 2011). Uit dit onderzoek blijkt dat ouders het probleemgedrag van hun kind hoger inschatten als ze zelf een psychische stoornis hebben. Mogelijk zijn resultaten dus vertekend doordat ouders met een depressie geneigd zijn om de gedragsproblemen van hun kind ernstiger in te schatten, waardoor de samenhang tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij adolescenten overschat wordt.

Tenslotte is een groot deel van de onderzoeken cross-sectioneel. Hierdoor is het niet mogelijk om causale verbanden vast te stellen. Er kan dus niet met zekerheid gezegd worden of depressie bij ouders, probleemgedrag kan veroorzaken, of dat de problemen van de kinderen de depressieve symptomen bij ouders veroorzaken. Uit een onderzoek van Kauten en Barry (2020) bleek bijvoorbeeld dat gedragsproblemen bij het kind kunnen zorgen voor depressie en stress bij de pleegmoeder. De problemen van het pleegkind gingen hierbij vooraf aan de depressie van de pleegmoeder, wat een causaal verband zou kunnen suggereren.

Dit literatuuronderzoek heeft zelf ook enkele sterke punten. De in- en exclusiecriteria waren duidelijk en er is systematisch volgens deze criteria gewerkt.

Deze studie had ook enkele beperkingen waarmee rekening gehouden dient te worden. Allereerst zijn de geïncludeerde artikelen niet beoordeeld door een tweede beoordelaar, in verband met beperkte tijd. Het is mogelijk dat iemand anders tot een andere selectie zou zijn gekomen. Dit is mogelijk ten koste gegaan van de betrouwbaarheid.

Verder geeft het zoeken in slechts drie databases de mogelijkheid dat er studies over het hoofd zijn gezien die belangrijke resultaten hadden kunnen opleveren. Mogelijk hadden de databases SocINDEX en Web of Science relevante artikelen kunnen bevatten. Tenslotte

bestaat er bij literatuuronderzoek altijd publicatie bias, omdat artikelen die bijvoorbeeld geen sterk verband laten zien, minder vaak gepubliceerd worden. Artikelen die bij hadden kunnen dragen aan de studie, zijn dus mogelijk niet gepubliceerd.

Om meer te kunnen zeggen over causale verbanden, is er meer longitudinaal onderzoek nodig. Door de stemming van ouders en gedrag van kinderen langere tijd bij te houden, kan onderzocht worden of de depressie eerder opspeelt dan het probleemgedrag of andersom.

Om meer duidelijkheid te verkrijgen over de richting van causaliteit, kan toekomstig literatuuronderzoek zich meer richten op de interacties tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag, door externaliserend gedrag bij adolescenten als onafhankelijke variabele en ouderlijke depressie als afhankelijke variabele te nemen. Verder is het aan te raden om met een tweede beoordeelaar te werken bij de selectie van artikelen, en kan er in meer databases gezocht worden.

De gevonden resultaten hebben een aantal implicaties voor de praktijk. Ten eerste is het van belang om bij de behandeling van ouders met een depressie, ook aandacht te besteden aan het welzijn van hun kinderen, mogelijk door hun gedrag regelmatig te screenen en ouders naar het gedrag van hun adolescentenkinderen te vragen. Omgekeerd geldt ook dat het welzijn van ouders gemonitord dient te worden wanneer hun kinderen in behandeling zijn voor gedragsproblemen. Het is wenselijk om behandeling van zowel kind als ouder te integreren. Dit komt overeen met het onderzoek van Engelhard et al (2022).

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het integreren van behandeling van ouders met de behandeling van hun kinderen belangrijk is, omdat de interacties tussen ouderlijke depressie en psychopathologie bij het kind elkaar in stand kunnen houden.

Concluderend kan dus gesteld worden dat er een klein positief verband is tussen ouderlijke depressie en externaliserend gedrag bij hun adolescentenkinderen, waar bij de behandeling van zowel ouder als kind rekening mee gehouden dient te worden. Vervolg onder-

zoek is nodig om meer te weten te komen over de richting van een eventueel causaal verband.

Literatuurlijst

Arksey, H., & O'Malley, L. (2005) Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal Of Social Research Methodology*, 8(1), 19 —32. <https://doi.org/10.1080/136455703200019616>

Casey, B., Jones, R. M., & Hare, T. H. (2008). The adolescent brain. *Annals Of The New York Academy Of Sciences*. 1124(1), 111—126.<https://doi.org/10.1196/annals.1440.010>

Colman, I., Muray, J., Abbot, R. A., Maughan, B., Kuh, D., Croudace, T. J., & Jones, P. B. (2009). Outcomes of conduct problems in adolescence: 40 year follow-up of national cohort. *BMJ. British Medical Journal*, 338(jan08 2), a2981. <https://doi.org/10.1136/bmj.a2981>

Dong, Y., He, X., Ye, L., Sun, L., Li, J., Xu, J., Cui, Y., Li, Z., Hu, L., & Bai, G. (2023). Determinants of depression, problem behavior, and cognitive level of adolescents in China: Findings from a national, population-based cross-sectional study. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1159739>

Engelhard, C., Hishinuma, E. & Rehuher, D. (2022). The impact of maternal depression on child mental health treatment and models for integrating care: a systematic review. *Archives of Women's Mental Health* (2022) 25:1041–1065

Flouri, E., & Ioakeimidi, S. (2017b). Maternal depressive symptoms in childhood and risky behaviours in early adolescence. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 27(3), 301–308. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-1043-6>

Flouri, E., Sarmadi, Z., & Francesconi, M. (2019). Paternal psychological distress and child problem behavior from early childhood to middle adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 58 (4), 453–458. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.jaac.2018.06.041>

Garai, E. P., Forehand, R. L., Colletti, C. J. M., Reeslund, K., Potts, J., & Compas, B. (2009). The relation of maternal sensitivity to children's internalizing and externalizing problems within the context of maternal depressive symptoms. *Behavior Modification*, 33 (5), 559–582. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/0145445509342581>

Gross, H. E., Shaw, D. S., Burwell, R. A., & Nagin, D. S. (2009). Transactional processes in child disruptive behavior and maternal depression: A longitudinal study from early childhood to adolescence. Gross, H. E., Shaw, D. S., Burwell, R. A., & Nagin, D. S. (2009). Transactional processes in child disruptive behavior and maternal depression: A longitudinal study from early childhood to adolescence. *Development and Psychopathology Development and Psychopathology* , , 21 (1), 139–156. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1017/S0954579409000091> (1), 139–156. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1017/S0954579409000091>

Kallapiran, K., & Jayanthini, V. (2021). Emotional Problems in Children of Mothers who had Depression: A Cross-Sectional Study. *Indian Journal Of Psychological Medicine*, 43(5), 410–415. <https://doi.org/10.1177/0253717621991210>

Kauten, R., Barry, C.T. (2020). Externalizing Behavior. In: Zeigler-Hill, V., Shackelford, T.K. (eds) Encyclopedia of Personality and Individual Differences. Springer, Cham.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3_894

Kouros, C. D., & Garber, J. (2010). Dynamic Associations between Maternal Depressive Symptoms and Adolescents' Depressive and Externalizing Symptoms. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 38(8), 1069–1081. <https://doi.org/10.1007/s10802-010-9433-y>

Lichtenstein, P., Cederlöf, M., Lundström, S., D'Onofrio, B. M., Anckarsäter, H., Larsson, H., & Pettersson, E. (2019). Associations Between conduct problems in childhood and adverse outcomes in emerging adulthood: a longitudinal Swedish nationwide twin cohort. *Journal Of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 61(7),

Löchner, J., Hämmerle, S., Ghezih, S., Starman-Wöhrle, K., Schulte-Körne, G., & Platt, B. (2023). Parent-child agreement on children's psychopathology and the impact of parental depression. *International Journal Of Methods in Psychiatric Research*. <https://doi.org/10.1002/mpr.1993>

Lohaus, A., Chodura, S., Möller, C., Symanzik, T., Ehrenberg, D., Job, A.-K., Reindl, V., Konrad, K., & Heinrichs, N. (2017). Children's mental health problems and their relation to parental stress in foster mothers and fathers. *Lohaus, A., Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11, . <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1186/s13034-017-0180-5> .
<https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1186/s13034-017-0180-5>

McKinney, C., & Stearns, M. (2021). Parental psychopathology and oppositional defiant problems in emerging adults: Moderated mediation by temperament and gender. *Child*

Psychiatry and Human Development,52 (3), 439–449. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s10578-020-01030-4>

McKinney, C., Stearns, M., & Szkody, E. (2020). Temperament and affective and behavioral ODD problems in emerging adults: Moderation by gender and perceived parental psychopathology. *Child Psychiatry and Human Development*,51 (6), 900–912. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s10578-020-00969-8>

Müller, J. M., Achtergarde, S., & Furniss, T. (2011). The influence of maternal psychopathology on ratings of child psychiatric symptoms: An SEM analysis on cross-informant agreement. *European Child & Adolescent Psychiatry*,20 (5), 241–252. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s00787-011-0168-2>
<https://doi.org/10.1007/s00737-022-01272-2>

Palmu, I. R., Närhi, V. M., & Savolainen, H. K. (2018). Externaliserend gedrag en academische prestaties - De cross-lagged relatie tijdens schoolovergang. *Emotional & Behavioural Difficulties*,23 (2), 111–126. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/13632752.2017.1376968>

Puber |De puberteit: Vowassen worden|Nederlands Jeugdinstituut. (Z.D.).
<https://www.nji.nl/ontwikkeling/de-puberteit>

Pugh, K. L., & Farrell, A. D. (2011). The Impact of Maternal Depressive Symptoms on Adolescents' Aggression: Role of Parenting and Family Mediators. *Journal Of Child And Family Studies*, 21(4), 589–602. <https://doi.org/10.1007/s10826-011-9511-y>

Ringoot, A. P., Jansen, P. W., Rijlaarsdam, J., So, P., Jaddoe, V. W. V., Verhulst, F. C., & Tiemeier, H. (2017). Self-reported problem behavior in young children with and without a DSM-disorder in the general population. *Journal of the European Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 110-115. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2016.08.009>

Samek, D. R., Goodman, R. J., Erath, S. A., McGue, M., & Iacono, W. G. (2016). Antisocial peer affiliation and externalizing disorders in the transition from adolescence to young adulthood: Selection versus socialization effects. *Developmental Psychology*, 52 (5), 813–823. <https://doi.org/10.1037/dev0000109>

Sieh, D. S., Visser-Meily, J. M. A., & Meijer, A. M. (2013). The relationship between parental depressive symptoms, family type, and adolescent functioning. *PLoS ONE*, 8 (11), 1-7. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0080699>

Suarez, E. B., Lafrenière, G., & Harrison, J. H. (2016). Scoping Review of Interventions Supporting Mothers with Mental Illness: Key Outcomes and Challenges. *Community Mental Health Journal*, 52(8), 927–936. <https://doi.org/10.1007/s10597-016-0037-z>

Sweeney, S., & MacBeth, A. (2016). The effects of paternal depression on child and adolescent outcomes: A systematic review. *Journal Of Affective Disorders*, 205, 44–59. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.05.073>

Van Wijngaarden, B., Schene, A. H., & Koeter, M. W. J. (2004). Family caregiving in depression: impact on caregivers' daily life, distress, and help seeking. *Journal Of Affective Disorders*, 81(3), 211–222. [https://doi.org/10.1016/s0165-0327\(03\)00168-x](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(03)00168-x)

Wickramaratne, P., Gameroff, M. J., Pilowsky, D. J., Hughes, C. W., Garber, J., Malloy, E., King, C., Cerda, G., Sood, A. B., Alpert, J. E., Trivedi, M. H., Fava, M., Rush, A. J., Wisniewski, S., & Weissman, M. M. (2011). Children of depressed mothers 1 year after remission of maternal depression: Findings from the STARD-Child study. *The American Journal of Psychiatry*, 68 (6), 593–602. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1176/appi.ajp.2010.10010032>

World Health Organization: WHO & World Health Organization: WHO. (2023, 31 maart). Depressive disorder (depression). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>

Yoon, S., Maguire-Jack, K., Ploss, A., Benavidez, J. L., & Chang, Y. (2023). Contextual factors of child behavioral health across developmental stages. *Development And Psychopathology*, 1–14. <https://doi.org/10.1017/s0954579422001481>

Zalewski, M., Thompson, S. F., & Lengua, L. J. (2015). Parenting as a Moderator of the Effects of Maternal Depressive Symptoms on Preadolescent Adjustment. *Journal Of Clinical Child And Adolescent Psychology*, 46(4), 563–572. <https://doi.org/10.1080/15374416.2015.1030752>